

แนวทางการบริหารงานเพื่อป้องกันนักเรียนตกหล่นจากระบบการศึกษา
ตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนวัดไม้ฝาด สังกัดสำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรังเขต 2

**Guidelines for Management to Prevent Students from Dropping Out of the
Education System Based on the Four Brahmavihāra Principles at
Watmaifad School under the Trang Primary Educational Service Area
Office 2**

อรสิริ พาทีทิน^{1*}

¹ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, นครศรีธรรมราช, ประเทศไทย

Aonsiri Phateetin¹

¹ Mahachulalongkomrajavidyalaya University, Nakhon Si Thammarat, Thailand

✉: * rodmay.aonsiri@gmail.com

(*Author Corresponding Email)

Received: 12 July 2026; Revised: 21 July 2026; Accepted: 27 July 2026

© The Author(s) 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพ แนวทาง และนำเสนอแนวทางการบริหารงานเพื่อป้องกันนักเรียนตกหล่นจากระบบการศึกษาตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนวัดไม้ฝาด สังกัด สพป.ตรัง เขต 2 เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (15 คน และ 5 รูป/คน) และการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ 7 รูป/คน แล้ววิเคราะห์ข้อมูลแบบอุปนัย ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการบริหารงานป้องกันนักเรียนตกหล่น ได้แก่ ขาดแคลนบุคลากรด้านจิตวิทยา ครูมีภาระงานมาก ผู้ปกครองบางส่วนขาดการมีส่วนร่วม งบประมาณและอุปกรณ์เทคโนโลยีไม่เพียงพอ รวมถึงระบบฐานข้อมูลกลางยังไม่สมบูรณ์ ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการติดตาม ดูแล และบันทึกข้อมูลนักเรียน จึงต้องเร่งพัฒนาการบริหารจัดการและสร้างความร่วมมือจากทุกภาคส่วน 2) แนวทางการบริหารจัดการเพื่อป้องกันนักเรียนตกหล่น ผ่านกระบวนการ 6 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การค้นหาและติดตามนักเรียน 2) การดูแลช่วยเหลือนักเรียน 3) การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ 4) การช่วยเหลือด้านเศรษฐกิจ 5) การพัฒนานวัตกรรม การเรียนรู้ 6) การติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง โดยบูรณาการความร่วมมือระหว่างผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานภายนอก บนพื้นฐานหลักพรหมวิหาร 4 (เมตตา กรุณา มุติตา อุเบกขา) เพื่อการดูแลช่วยเหลืออย่างเหมาะสมและเป็นธรรม และ 3) แนวทางการบริหารจัดการตามกระบวนการ 6 ขั้นตอน

ประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหาร 4 มีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้ และสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง ซึ่งช่วยส่งเสริมความเข้าใจผู้เรียน เคารพความแตกต่างระหว่างบุคคล และป้องกันปัญหานักเรียนตกหล่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ : การบริหารงาน, นักเรียนตกหล่นจากระบบการศึกษา, พรหมวิหาร 4

Abstract

The objectives of this research were to study the conditions, guidelines, and present management guidelines to prevent students from dropping out of the educational system based on the IV Brahmavihara states of school administrators at Watmaifad School under Trang Primary Educational Service Area Office 2. This qualitative study collected data through in-depth interviews with key informants (15 individuals and 5 monks/persons) and a focus group discussion with 7 experts/monks, followed by inductive data analysis. The results revealed that: 1) the administrative conditions faced several issues, including a lack of psychology specialists, heavy teacher workloads, limited parental involvement, budget and technology constraints, and an incomplete central database, which affected tracking and monitoring efficiency ; thus, management development and stakeholder cooperation are urgently required. 2) Management guidelines should follow a six-step process: student identification and monitoring, student care and support, building collaborative networks, providing economic aid, developing learning innovations, and continuous monitoring and evaluation. This involves collaboration among administrators, teachers, parents, communities, and external agencies, grounded in the IV Brahmavihara principles (Metta, Karuna, Mudita, and Upekkha) for fair and appropriate support. 3) The proposed guidelines based on the six-step process and IV Brahmavihara were evaluated as appropriate, feasible, and practical, promoting student understanding, respecting individual differences, and effectively preventing student dropouts.

Keywords: educational administration, school dropout prevention, Brahmavihara IV

1. บทนำ

ทรัพยากรมนุษย์เป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศ โดยมีการศึกษาเป็นเครื่องมือหลัก ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561–2580) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 (มาตรา 54) พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และฉบับปรับปรุง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2556) ได้กำหนดให้รัฐจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึง มีคุณภาพ และเท่าเทียมโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย พร้อมทั้งตราพระราชบัญญัติกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (ราชกิจจานุเบกษา, 2561) เพื่อช่วยเหลือผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์และลดความเหลื่อมล้ำ สอดคล้องกับนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2564, 2566) และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ขับเคลื่อนโครงการ “พาน้องกลับมาเรียน” เพื่อป้องกัน เฝ้าระวัง และช่วยเหลือไม่ให้ผู้เรียนตกหล่นหรือหลุดออกจากระบบการศึกษา (อัมพร พินะสา และคณะ, 2565; สำนักนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2565)

แม้จะมีทิศทางเชิงนโยบายและกรอบกฎหมายที่คุ้มครองสิทธิทางการศึกษาอย่างครอบคลุม แต่สภาพความเป็นจริงกลับพบว่าปัญหานักเรียนตกหล่นและออกกลางคันยังคงเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยข้อมูลของ สพฐ. ในปีการศึกษา 2564 พบเด็กตกหล่นและออกกลางคันมากถึง 28,134 คน และแม้จะมีการติดตามค้นหา

แต่ยังมีผู้เรียนจำนวนมากที่ไม่สามารถกลับเข้าระบบได้ (สำนักนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2565) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยหลายฉบับที่พบว่าปัญหานักเรียนตกหล่นและออกกลางคันเกิดจากปัจจัยทางเศรษฐกิจ สภาพครอบครัว และระบบการดูแลช่วยเหลือที่ยังไม่ครอบคลุม (ภริณ ธนะโชติภน และ เพ็ญณี แนนรท, 2564; สิทธิพร เกษจ้อย และคณะ, 2561) สถานการณ์ดังกล่าวยืนยันว่าการขับเคลื่อนนโยบายสู่การปฏิบัติในระดับสถานศึกษายังประสบปัญหาและมีช่องว่างในการดำเนินงานที่ต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน

จากการวิเคราะห์ช่องว่างการดำเนินงาน (Gap Analysis) พบว่า โรงเรียนวัดไม้ฝาด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 2 มีช่องว่างสำคัญระหว่าง “สภาพที่ควรจะเป็น (Expected State)” ตามกรอบนโยบายระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน 5 ด้าน (การรู้จักนักเรียนรายบุคคล การคัดกรอง การส่งเสริมพัฒนา การป้องกันแก้ไข และการส่งต่อ) กับ “สภาพที่เป็นจริง (Actual State)” กล่าวคือ โรงเรียนยังขาดระบบการบริหารจัดการที่ชัดเจน กระบวนการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในแต่ละด้านขาดความต่อเนื่องและประสิทธิภาพ บริบทเชิงพื้นที่ ปัญหาสภาพเศรษฐกิจ และความพร้อมของผู้ปกครองส่งผลกระทบโดยตรงต่อการทำงานของครูที่ปรึกษา ทำให้ไม่สามารถเฝ้าระวังและป้องกันนักเรียนหลุดออกจากระบบการศึกษาได้อย่างทัน่วงที (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 2, 2567)

ผู้วิจัยจึงเห็นความจำเป็นอย่างยิ่งในการศึกษาและพัฒนา “แนวทางการบริหารงานเพื่อป้องกันนักเรียนตกหล่นจากระบบการศึกษาตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนวัดไม้ฝาด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 2” โดยนำหลักธรรมพรหมวิหาร 4 ได้แก่ เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2551; มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) มาเป็นหลักการในการบริหารจัดการ เพื่อปิดช่องว่างการดำเนินงาน เพิ่มประสิทธิภาพระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และขับเคลื่อนการศึกษาให้บรรลุเป้าหมายได้อย่างเป็นรูปธรรมและยั่งยืน

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานป้องกันนักเรียนตกหล่นจากระบบการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนวัดไม้ฝาด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 2
2. เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารงานเพื่อป้องกันนักเรียนตกหล่นจากระบบการศึกษา ตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนวัดไม้ฝาด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 2
3. เพื่อนำเสนอและประเมินแนวทางการบริหารงานเพื่อป้องกันนักเรียนตกหล่นจากระบบการศึกษาตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนวัดไม้ฝาด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 2

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัย แบ่งการดำเนินการออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพการบริหารงานป้องกันนักเรียนตกหล่นจากระบบการศึกษา โรงเรียนวัดไม้ฝาด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 2 เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยกำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ซึ่งคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) จำนวน 15 คน/รูป จำแนกออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ 1 ผู้ปฏิบัติงานหลักภายในสถานศึกษา คือ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 1 คน และครูผู้สอนที่รับผิดชอบระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนและมีประสบการณ์การทำงานในสถานศึกษาอย่างน้อย 3 ปี จำนวน 4 คน กลุ่มที่ 2 ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายนอก คือ ผู้ปกครองของนักเรียนกลุ่มเสี่ยงหรือเคยตกหล่นจากระบบการศึกษา จำนวน 5 คน และผู้นำชุมชนหรือกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่อาศัยอยู่ในพื้นที่อย่างน้อย 5 ปี จำนวน 3 คน และกลุ่มที่ 3 ผู้ส่งเสริมการศึกษาและคุณธรรม คือ พระสงฆ์หรือภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีบทบาทส่งเสริมการศึกษาแก่เด็กในชุมชน จำนวน 2 รูป/คน โดยการกำหนดจำนวนตัวอย่างรวม 15 คน/รูป นี้อ้างอิงตามเกณฑ์การอิ่มตัวของข้อมูล (Data Saturation) ในการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกที่สะท้อนสภาพปัญหา บริบท และความต้องการอย่างครอบคลุมโดยไม่มีข้อมูลใหม่เพิ่มเติม ทั้งนี้ เนื่องจากผู้ตอบสัมภาษณ์มีความสัมพันธ์เชิงอำนาจและบริบทความคุ้นเคยกับสถานศึกษา ผู้วิจัยจึงดำเนินการควบคุมและลดอคติทางการวิจัย (Mitigation of Bias) โดยการสร้างบรรยากาศที่ปลอดภัย ชี้แจงวัตถุประสงค์และเน้นย้ำเรื่องการรักษาความลับของผู้ให้ข้อมูล (Confidentiality & Anonymity) พร้อมทั้งควบคุมคุณภาพการวิจัยเชิงคุณภาพอย่างครบถ้วน ได้แก่ การพัฒนาแนวคำถามตามกรอบการวิจัยที่ผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน (IOC = 0.80–1.00) การบันทึกเสียงและถอดความแบบคำต่อคำจากผู้ให้สัมภาษณ์ทั้ง 15 ชุด การลงรหัสเปิดและสังเคราะห์แก่นสาระหลักร่วมกับผู้ช่วยวิเคราะห์ข้อมูล การตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลแบบไตรภาคและให้ผู้ให้ข้อมูลยืนยันบทสรุป รวมถึงพบหลักฐานการอิ่มตัวของข้อมูล (Data Saturation) ตั้งแต่ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 12–15 และนำข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้ทั้งหมดมาวิเคราะห์ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อสรุปสภาพการบริหารงานและปัญหาการดำเนินงานป้องกันนักเรียนตกหล่นอย่างเป็นรูปธรรม

ระยะที่ 2 การสร้างและยกร่างแนวทางการบริหารงานเพื่อป้องกันนักเรียนตกหล่นจากระบบการศึกษาตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนวัดไม้ฝาด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 2 เป็นขั้นตอนการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ที่มุ่งสังเคราะห์และยกร่างแนวทาง โดยกำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ คัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) จำนวน 3 คน/รูป ซึ่งมีคุณสมบัติและเกณฑ์คัดเลือกเฉพาะ (Inclusion Criteria) ได้แก่ เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านพุทธบริหารการศึกษา อาจารย์ประจำหลักสูตรระดับอุดมศึกษา พระสงฆ์ภิกษุ และ/หรือผู้บริหารและครูที่มีความเชี่ยวชาญและประสบการณ์การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาอย่างต่อเนื่องไม่น้อยกว่า 5 ปี โดยเหตุผลในการกำหนดจำนวนผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน/รูป เพื่อทำหน้าที่ตรวจสอบและให้ข้อคิดเห็นเชิงลึกต่อร่างแนวทาง เป็นไปตามหลักเกณฑ์ขั้นต่ำของการประเมินคุณภาพและสร้างความแม่นยำเชิงเนื้อหา (Content Validity) ในงานวิจัยเชิงคุณภาพก่อนนำไปสู่ขั้นตอนประเมินในระยะถัดไป ทั้งนี้ เพื่อลดอคติทางการวิจัย (Mitigation of Bias) และสร้างความเป็นอิสระในการให้ความคิดเห็น

ผู้วิจัยได้จัดส่งยกร่างแนวทางร่วมกับแบบสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เชี่ยวชาญ (In-depth Interview Questionnaire) ล่วงหน้า ซึ่งแจ้งวัตถุประสงค์โดยเน้นย้ำเรื่องการรักษาความลับทางการวิจัย (Confidentiality & Anonymity) และเปิดโอกาสให้ผู้เชี่ยวชาญเสนอแนะได้อย่างเสรีโดยไม่มีการชี้นำ นำข้อมูลความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเชิงลึกที่ได้มาทำการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ร่วมกับการสังเคราะห์ข้อมูลเชิงบริบท (Data Synthesis) เพื่อปรับปรุง ยกร่าง และจัดทำเป็น “ร่างแนวทางการบริหารงานเพื่อป้องกันนักเรียนตกหล่นจากระบบการศึกษาตามหลักพรหมวิหาร 4” ที่มีความสมบูรณ์ สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนวัดไม้ฝาด และพร้อมสำหรับนำไปประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในระยะที่ 3 ต่อไป

ระยะที่ 3 การนำเสนอและประเมินแนวทางการบริหารงานเพื่อป้องกันนักเรียนตกหล่นจากระบบการศึกษาตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนวัดไม้ฝาด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 2 เป็นขั้นตอนการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ที่มุ่งประเมินยืนยันคุณภาพของแนวทาง โดยกำหนดกลุ่มเป้าหมายในการประเมิน ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 รูป/คน ซึ่งคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) ตามเกณฑ์คัดเลือกเฉพาะ (Inclusion Criteria) คือ เป็นผู้เชี่ยวชาญที่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาโทขึ้นไป มีความเชี่ยวชาญด้านพุทธบริหารการศึกษา การบริหารการศึกษา การวิจัยทางการศึกษา หรือเป็นผู้บริหารและครูผู้ปฏิบัติงานที่มีประสบการณ์การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยตรง ซึ่งการกำหนดจำนวนผู้ทรงคุณวุฒิ 7 รูป/คน เป็นจำนวนที่เหมาะสมตามมาตรฐานงานวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อให้เกิดความหลากหลายของมุมมองทั้งเชิงวิชาการ พุทธธรรม และเชิงปฏิบัติในพื้นที่ ทั้งนี้ เพื่อลดอคติทางการวิจัยอันเกิดจากความสัมพันธ์เชิงอำนาจและบริบทความคุ้นเคย (Role & Power Dynamics & Bias Mitigation) ผู้วิจัยได้จัดส่งร่างแนวทางและประเด็นประเมินให้ผู้ทรงคุณวุฒิศึกษา ล่วงหน้า ใช้กระบวนการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ที่เปิดโอกาสให้ผู้ทรงคุณวุฒิแสดงความคิดเห็น วิพากษ์ และอภิปรายได้อย่างเป็นอิสระและเท่าเทียมกันทุกรูป/คน โดยใช้เครื่องมือ คือ แบบประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และการนำไปใช้ประโยชน์ แล้วนำข้อมูลอภิปรายและข้อเสนอแนะเชิงคุณภาพที่ได้ทั้งหมดมาวิเคราะห์ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อสรุปผลการประเมินและปรับปรุงแนวทางการบริหารงานฯ ให้มีความสมบูรณ์ มีความน่าเชื่อถือ และสามารถนำไปปฏิบัติได้จริงอย่างมีประสิทธิภาพ

4. ผลการวิจัย

1. สภาพการบริหารงานป้องกันนักเรียนตกหล่นจากระบบการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนวัดไม้ฝาด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 2 พบว่า สามารถจำแนกผลการศึกษาออกเป็น 3 ประเด็นหลัก ได้แก่ 1) สภาพปัจจุบัน (Current Practice) สถานศึกษามีการดำเนินงานตามกรอบระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน 5 ด้านของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นหลัก ครอบคลุมการรู้จักนักเรียนรายบุคคลผ่านการเยี่ยมบ้าน การคัดกรองนักเรียน การจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนา การป้องกัน

แก้ไขปัญหาเบื้องต้น และการส่งต่อภายในสถานศึกษา ดังคำให้สัมภาษณ์ “โรงเรียนกำหนดนโยบายให้ครูประจำชั้นออกเยี่ยมบ้านเพื่อคัดกรองนักเรียนกลุ่มเสี่ยงทุกภาคเรียน มีการจัดทำทะเบียนรายบุคคลเพื่อรายงานข้อมูลความเสี่ยงเบื้องต้น” (K1) 2) สภาพปัญหาและข้อจำกัด (Gaps & Challenges) พบข้อจำกัดทางการบริหารจัดการหลายด้าน โดยมีคำให้สัมภาษณ์สนับสนุน เช่น “ผู้ปกครองบางส่วนต้องไปทำงานประมงหรือรับจ้างนอกพื้นที่ตามฤดูกาล ทำให้การติดต่อเพื่อติดตามนักเรียนกลุ่มเสี่ยงทำได้ยากและไม่ต่อเนื่อง” (K4) และ “ครูประจำชั้นมีภาระงานเอกสารและงานสอนมาก ทำให้การลงพื้นที่ติดตามหรือช่วยเหลือนักเรียนกลุ่มเสี่ยงเป็นรายบุคคลทำได้ไม่ครอบคลุมเท่าที่ควร” (K3) และ 3) แนวทางแก้ไขที่เสนอ (Proposed Directions) สถานศึกษาจำเป็นต้องพัฒนาระบบการบริหารจัดการให้มีความยืดหยุ่น สร้างเครือข่ายความร่วมมือเชิงรุกร่วมกับชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ศาสนสถาน และหน่วยงานภายนอก ดังคำให้สัมภาษณ์ “การแก้ปัญหาเด็กตกหล่นจะพึ่งพาครูอย่างเดียวไม่ได้ ต้องดึงผู้นำชุมชน อบต. และวัด เข้ามาร่วมเป็นเครือข่ายเฝ้าระวัง” (K9) พร้อมทั้งนำหลักพรหมวิหาร 4 (เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา) มาเป็นหลักธรรมาภิบาลในการขับเคลื่อนกระบวนการดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้เกิดประสิทธิผลสูงสุด (ตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 สรุปแก่นสาระหลัก แก่นสาระย่อย และแหล่งข้อมูล สภาพปัญหาและข้อจำกัดการบริหารงานป้องกันนักเรียนตกหล่นจากระบบการศึกษา โรงเรียนวัดไม้ฝาด

แก่นสาระหลัก	แก่นสาระย่อย	แหล่งข้อมูล
1. ข้อจำกัดด้านบุคลากรและภาระงาน	- ขาดผู้เชี่ยวชาญด้านจิตวิทยาโดยตรง - ครูผู้สอนมีภาระงานภายนอกชั้นเรียนมาก ส่งผลกระทบต่อความต่อเนื่องในการติดตาม	ผู้บริหาร (K1) ครูผู้สอน (K2, K3, K5)
2. อุปสรรคด้านบริบทครอบครัวและพื้นที่	- ผู้ปกครองย้ายถิ่นฐานตามฤดูกาลประมง/รับจ้าง - โครงสร้างครอบครัวซับซ้อนและประสบปัญหาเศรษฐกิจ	ครูผู้สอน (K4, K5) ผู้ปกครอง/ชุมชน (K6, K8, K10)
3. ทรัพยากรและระบบฐานข้อมูล	- งบประมาณสนับสนุนเฉพาะทางไม่เพียงพอ - ระบบข้อมูลกลางไม่เชื่อมโยงกับหน่วยงานภายนอก	ผู้บริหาร (K1) ครูผู้สอน (K2, K4) ผู้นำชุมชน (K9)

2) แนวทางการบริหารงานเพื่อป้องกันนักเรียนตกหล่นจากระบบการศึกษาตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนวัดไม้ฝาด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 2 พบว่าผู้วิจัยได้สังเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ และจัดทำเป็นร่างแนวทางการบริหารงานเพื่อป้องกันนักเรียนตกหล่นจากระบบการศึกษาตามหลักพรหมวิหาร 4 โดยจำแนกออกเป็น 6 ขั้นตอนการดำเนินงาน ซึ่งบูรณาการร่วมกับหลักพรหมวิหาร 4 (เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา) (ตาราง 2) และสรุปรายละเอียดแนวทางการบริหารงานเพื่อป้องกันนักเรียนตกหล่นจากระบบการศึกษาตามหลักพรหมวิหาร 4

ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนวัดไม้ฝาด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 2 ได้ว่า 1) การนำหลักเมตตา มาใช้ในการค้นหาและติดตามนักเรียน ผู้บริหารและครูปฏิบัติต่อผู้เรียนและผู้ปกครอง ด้วยความรัก ความหวังดี และมุ่งสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างบ้านและโรงเรียน เพื่อให้ผู้ปกครองเปิดเผย ข้อมูลสภาพปัญหาที่แท้จริง 2) การนำหลักกรุณา มาใช้ในการดูแลช่วยเหลือและบรรเทาอุปสรรค: ดำเนินการ ช่วยเหลือผู้เรียนกลุ่มเสี่ยงทันทีที่พบปัญหา ทั้งการให้คำปรึกษา การจัดหาทุนการศึกษาและปัจจัยพื้นฐาน ตลอดจนประสานความร่วมมือกับภาคีเครือข่ายในชุมชนเพื่อขจัดอุปสรรคทางการศึกษา 3) การนำหลักมูทิตา มาใช้ในการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้: สนับสนุนรูปแบบการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่น สอดคล้องกับความถนัดของผู้เรียน และเสริมแรงทางบวกด้วยความภาคภูมิใจในความก้าวหน้าของผู้เรียนทุกกลุ่ม และ 4) การนำหลัก อุเบกขา มาใช้ในการติดตามและประเมินผล: ใช้ในการกำกับ ติดตาม และประเมินผลงานระบบดูแลช่วยเหลือ นักเรียนด้วยความเที่ยงธรรม วางใจเป็นกลาง รับฟังปัญหาตามความเป็นจริง และนำข้อมูลมาปรับปรุง กระบวนการทำงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ตารางที่ 2 สรุปแนวทางการบริหารงานเพื่อป้องกันนักเรียนตกหล่นจากระบบการศึกษาตามหลักพรหมวิหาร 4

ขั้นตอนการดำเนินงาน	หลักพรหม วิหาร 4	แนวทางการปฏิบัติงานเชิงรูปธรรม	แหล่งข้อมูล
1. การค้นหาและติดตามนักเรียน อย่างเป็นระบบ	เมตตา / กรุณา	— จัดตั้งคณะทำงานเชิงรุกเพื่อสำรวจประชากรวัยเรียนในเขต บริการ — ใช้แบบสำรวจข้อมูลรายบุคคลและเยี่ยมบ้านด้วยความ ตระหนักและปรารถนาดี — ดำเนินการคัดกรองความเสี่ยงโดยไม่ตีตราผู้เรียน	E1, E2, E4
2. การดูแลช่วยเหลือผู้เรียน	กรุณา	— ให้คำปรึกษาและจัดทำแผนช่วยเหลือเฉพาะรายบุคคล (Individual Plan) — ขวนขวายช่วยเหลือผู้เรียนที่ประสบปัญหาความทุกข์ยากหรือ สภาวะยากลำบาก	E1, E3, E5
3. การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ	เมตตา / กรุณา	— ประสานความร่วมมือกับ อบต. ผู้นำชุมชน รพ.สต. และศาสน สถาน — สร้างระบบเฝ้าระวังและแจ้งเตือนร่วมกันในระดับชุมชน	E2, E3, E5
4. การช่วยเหลือด้านเศรษฐกิจ	กรุณา	— จัดสรรทุนการศึกษา ปัจจัยพื้นฐานนักเรียนยากจน และทุน สงเคราะห์ฉุกเฉิน — ประสานกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) และ หน่วยงานภายนอก	E1, E4
5. การพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้ที่ หลากหลาย	มูทิตา	— จัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบยืดหยุ่นและการส่งเสริมทักษะ อาชีพตามความถนัด — ส่งเสริมและแสดงความยินดีเมื่อผู้เรียนเกิดความก้าวหน้าและ แสดงศักยภาพ	E2, E3

6. การติดตามและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง	อุเบกขา	— กำหนดระบบนิเทศ กำกับ และประเมินผลการดำเนินงานอย่างสม่ำเสมอ — วางใจเป็นกลาง ปราศจากอคติ พิจารณาแก้ปัญหาตามข้อเท็จจริงและหลักธรรม	E1, E2, E5
--	---------	--	------------

3) การเสนอและประเมินแนวทางการบริหารงานเพื่อป้องกันนักเรียนตกหล่นจากระบบการศึกษาตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนวัดไม้ฝาด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 2 พบว่า ผู้วิจัยได้นำร่างแนวทางที่ปรับปรุงข้อคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน ในระยะที่ 2 เข้าสู่การประเมินและลงมติในกระบวนการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เมื่อวันที่ 24 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2569 ร่วมกับผู้ทรงคุณวุฒิ 7 ท่าน ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ศึกษาธิการ ครูผู้ปฏิบัติงาน ผู้นำชุมชน ผู้ปกครอง และพระสังฆาธิการ โดยผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านลงมติเป็นเอกฉันท์ว่า แนวทางการบริหารจัดการดังกล่าวผ่านเกณฑ์การประเมินในระดับมากที่สุดทุกรายการ ทั้งในด้านความเหมาะสม ($\mu = 4.71, \sigma = 0.38$) ด้านความเป็นไปได้ ($\mu = 4.57, \sigma = 0.49$) และด้านการนำไปใช้ประโยชน์ ($\mu = 4.86, \sigma = 0.28$) ซึ่งแนวทางนี้ประกอบด้วยกระบวนการบริหารจัดการ 6 ขั้นตอนที่น่าหลักธรรมพรหมวิหาร 4 มาบูรณาการ ได้แก่ 1) การค้นหาและติดตามนักเรียนอย่างเป็นระบบ ผ่านการคัดกรอง สืบสวน เยี่ยมบ้าน และวิเคราะห์สาเหตุเชิงลึกด้วยหลักเมตตา กรุณา และอุเบกขา 2) การดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยจัดทำแผนช่วยเหลือรายบุคคล (ISP) และติดตามความก้าวหน้าตามตัวชี้วัดจริงด้วยหลักกรุณาและอุเบกขา 3) การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ บูรณาการการทำงานร่วมกับ อบต. ชุมชน รพ.สต. และศาสนสถานด้วยหลักเมตตาและกรุณา 4) การช่วยเหลือด้านเศรษฐกิจ จัดสรรทุนและระดมทรัพยากรอย่างเป็นระบบ เสมอภาค และตรวจสอบได้ด้วยหลักกรุณาและอุเบกขา 5) การพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย จัดการเรียนรู้แบบเชิงรุก (Active Learning) บูรณาการทักษะอาชีพ และเน้นความยืดหยุ่นด้วยหลักมูทิตาและกรุณา และ 6) การติดตามและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง ผ่านกระบวนการ PLC สรุปรายงานต่อคณะกรรมการสถานศึกษาและผู้ปกครองอย่างโปร่งใสด้วยหลักอุเบกขา ทั้งนี้ ผู้ทรงคุณวุฒิได้ให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมว่าควรจัดทำแนวทางนี้เป็นคู่มือต้นแบบของโรงเรียนเผยแพร่ผ่านระบบออนไลน์เพื่อเป็นแบบอย่างแก่สถานศึกษาอื่น นำกระบวนการ PLC และตัวชี้วัดเชิงประจักษ์มาสะท้อนผลเป็นระยะ รวมถึงประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกเพื่อยกระดับมาตรฐานการป้องกันนักเรียนตกหล่นอย่างยั่งยืนต่อไป (ตารางที่ 3)

ตารางที่ 3 ผลการประเมินแนวทางการบริหารงานเพื่อป้องกันนักเรียนตกหล่นจากระบบการศึกษาตามหลักพรหมวิหาร 4 จำแนกตามรายด้านและรายขั้นตอน

ประเด็นการประเมิน / องค์ประกอบ ขั้นตอน	ความเหมาะสม (μ, σ)	ความเป็นไปได้ (μ, σ)	การนำไปใช้ ประโยชน์ (μ, σ)	ผลมติ
1. การค้นหาและติดตามนักเรียนอย่างเป็นระบบ	4.71 (0.45)	4.57 (0.51)	4.86 (0.35)	ผ่านเกณฑ์
2. การดูแลช่วยเหลือนักเรียน	4.86 (0.35)	4.71 (0.45)	5.00 (0.00)	ผ่านเกณฑ์
3. การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ	4.57 (0.51)	4.43 (0.51)	4.71 (0.45)	ผ่านเกณฑ์

4. การช่วยเหลือด้านเศรษฐกิจ	4.71 (0.45)	4.57 (0.51)	4.86 (0.35)	ผ่านเกณฑ์
5. การพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้	4.57 (0.51)	4.43 (0.51)	4.71 (0.45)	ผ่านเกณฑ์
6. การติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง	4.86 (0.35)	4.71 (0.45)	4.86 (0.35)	ผ่านเกณฑ์
ภาพรวม	4.71 (0.38)	4.57 (0.49)	4.86 (0.28)	ผ่านเกณฑ์

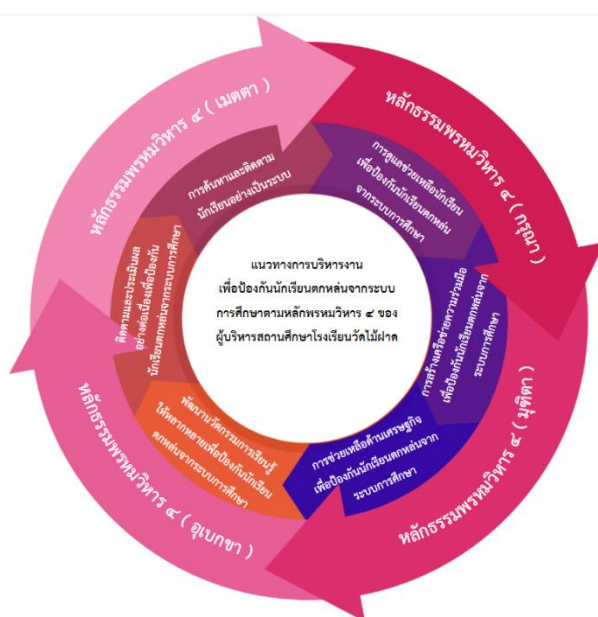
5. อภิปรายผล

1. สภาพการบริหารงานและปัญหาการป้องกันนักเรียนตกหล่น ผลการศึกษาสภาพการบริหารงานป้องกันนักเรียนตกหล่นจากระบบการศึกษาของโรงเรียนวัดไม้ฝาด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 2 พบว่า สถานศึกษามีการดำเนินงานตามกรอบระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน 5 ด้านของ สพฐ. เป็นพื้นฐาน ได้แก่ การรู้จักนักเรียนรายบุคคลผ่านการเยี่ยมบ้าน การคัดกรอง การส่งเสริมพัฒนาการป้องกันแก้ไข และการส่งต่อ อย่างไรก็ตาม จากข้อมูลเชิงลึกของผู้ให้สัมภาษณ์สำคัญพบปัญหาและข้อจำกัดหลายประการ ได้แก่ ด้านบุคลากรที่ขาดแคลนผู้เชี่ยวชาญด้านจิตวิทยาโรงเรียนโดยตรงและครูมีภาระงานภายนอกชั้นเรียนมาก ดังคำให้สัมภาษณ์ "ครูประจำชั้นมีภาระงานสอนและเอกสารมาก ทำให้การลงพื้นที่ติดตามนักเรียนกลุ่มเสี่ยงทำได้ไม่ต่อเนื่อง" (K3) ด้านผู้ปกครองและบริบทพื้นที่ที่ย้ายถิ่นฐานตามฤดูกาลประมงและมีฐานะยากจน ดังคำให้สัมภาษณ์ "ผู้ปกครองทำประมงเคลื่อนย้ายตามฤดูกาล ทำให้การติดตามตัวเด็กทำได้ยาก" (K4) รวมถึงข้อจำกัดด้านงบประมาณและระบบฐานข้อมูลกลางที่ไม่เชื่อมโยงกับหน่วยงานภายนอก (K1, K9) ข้อค้นพบนี้สะท้อนว่ากระบวนการดูแลแบบเดิมในสถานศึกษายังขาดความยืดหยุ่นและขาดกลไกสนับสนุนที่เพียงพอ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ โชคชัย อาษาสนา (2555) ที่พบว่าการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมักประสบข้อจำกัดด้านงบประมาณและภาระงานครู เช่นเดียวกับ ลักษณะ ภูมัตนา (2559) และ ภริณ ธนะโชติภน และ เพ็ญณี แนนรท (2564) ที่ระบุว่า การย้ายถิ่นฐานของครอบครัวและข้อจำกัดทางการเงินเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้นักเรียนหลุดออกจากระบบการศึกษา

2. แนวทางการบริหารงานตามหลักพรหมวิหาร 4 ผลการศึกษาแนวทางการบริหารงานเพื่อป้องกันนักเรียนตกหล่นจากระบบการศึกษาตามหลักพรหมวิหาร 4 พบว่า ควรดำเนินงานตามกระบวนการ 6 ขั้นตอนที่บูรณาการร่วมกับหลักพุทธธรรมอย่างเป็นระบบ ประกอบด้วย 1) การค้นหาและติดตามนักเรียนอย่างเป็นระบบ โดยใช้หลัก เมตตา (ความปรารถนาดี ค้นหาผู้เรียนเพื่อช่วยเหลือโดยไม่ตีตรา) และ อุเบกขา (ใช้ข้อมูลจริงจัดระดับความเสี่ยงอย่างเที่ยงธรรม) 2) การดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยจัดทำแผนช่วยเหลือรายบุคคล (ISP) ตามหลัก กรุณา (มุ่งบรรเทาทุกข์และเข้าใจข้อจำกัด) 3) การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ โดยประสาน อบต. ชุมชน รพ.สต. และวัด ด้วยหลัก เมตตา และ กรุณา 4) การช่วยเหลือด้านเศรษฐกิจ โดยระดมทุนและสวัสดิการปัจจัยพื้นฐานด้วยหลัก กรุณา และ อุเบกขา (โปร่งใส ตรวจสอบได้) 5) การพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย เช่น Active Learning และทักษะอาชีพ ด้วยหลัก มุทิตา (ยินดีและส่งเสริมความก้าวหน้าตามศักยภาพ) และ 6) การติดตามและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง ผ่านกระบวนการ PLC และ

การสะท้อนผลด้วยหลัก อุเบกขา (เป็นกลาง ไม่ใช้อคติ) ผลการวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่าการนำหลักพรหมวิหาร 4 มาเป็นฐานคิดทางการบริหาร ช่วยสร้างความสมดุลระหว่าง "ประสิทธิภาพของระบบ" และ "คุณธรรมในการดูแลมนุษย์" ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตโต) (2542) และ นิตย สัมมาพันธ์ (2529) ที่เสนอว่าการบริหารเชิงพุทธช่วยลดความขัดแย้งและสร้างความเข้าใจในองค์กร เช่นเดียวกับงานวิจัยของ พัฒนรัตน์ มณฑลอนันต์ธร (2562) และ อัมพร พินะสา และคณะ (2565) ที่ยืนยันว่าการแก้ไขปัญหานักเรียนออกกลางคันอย่างยั่งยืนต้องอาศัยกระบวนการยืดหยุ่นและการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนในชุมชน

3. ผลการประเมินแนวทางการบริหารงาน ผลการนำเสนอและประเมินแนวทางการบริหารงาน เพื่อป้องกันนักเรียนตกหล่นจากระบบการศึกษาตามหลักพรหมวิหาร 4 ผ่านกระบวนการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 7 ท่าน (ประกอบด้วยผู้บริหาร ศึกษานิเทศก์ ครู ผู้นำชุมชน ผู้ปกครอง และพระสงฆ์) โดยใช้แบบประเมินชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ และเกณฑ์ลงมติเอกฉันท์ พบว่าแนวทางดังกล่าวมีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และการนำไปใช้ประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุดทุกรายการ โดยมีค่าเฉลี่ยภาพรวมเท่ากับ 4.71 ($\sigma = 0.38$), 4.57 ($\sigma = 0.49$) และ 4.86 ($\sigma = 0.28$) ตามลำดับ โดยรายขั้นตอนพบว่า ด้านการนำไปใช้ประโยชน์ในขั้นตอนการดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้รับคะแนนประเมินสูงสุด ($\mu = 5.00$, $\sigma = 0.00$) และผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านมีมติเห็นชอบเป็นเอกฉันท์ ผลการประเมินดังกล่าวเป็นหลักฐานยืนยันเชิงประจักษ์ว่า แนวทางบริหารจัดการ 6 ขั้นตอนเพื่อบูรณาการหลักพรหมวิหาร 4 นี้ มีความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) มีความสอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนขนาดเล็ก และสามารถนำไปปฏิบัติได้จริงภายใต้โครงสร้างทรัพยากรที่มีอยู่ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนารัตน์ พรหมสุวรรณ (2562) และ ประทีป เนตรพุกคณะ (2562) ที่พบว่ารูปแบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีกระบวนการชัดเจนและผ่านการประเมินจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกภาคส่วน จะสามารถลดอัตราการออกกลางคัน และเพิ่มโอกาสทางการศึกษาแก่เด็กด้อยโอกาสได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ภาพที่ 1)

ภาพที่ 1 แนวทางการบริหารงาน

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1) สถานศึกษาควรนำกระบวนการดำเนินงาน 6 ขั้นตอนไปประยุกต์ใช้ในการบริหารงานจริง ได้แก่ การค้นหาและติดตามนักเรียนอย่างเป็นระบบ การดูแลช่วยเหลือนักเรียน การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ การช่วยเหลือด้านเศรษฐกิจ การพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้ และการติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สามารถดูแลและป้องกันนักเรียนกลุ่มเสี่ยงได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2) ผู้บริหารและครูควรนำหลักพรหมวิหาร 4 มาใช้ในการบริหารและการปฏิบัติงาน ได้แก่ เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา เพื่อส่งเสริมความเข้าใจผู้เรียน เห็นคุณค่าของความแตกต่างระหว่างบุคคล และสามารถช่วยเหลือนักเรียนได้อย่างเหมาะสมและเป็นธรรม

3) สถานศึกษาควรส่งเสริมความร่วมมือกับผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการติดตาม ดูแล และสนับสนุนนักเรียนทั้งด้านการเรียนรู้และด้านเศรษฐกิจ เพื่อร่วมกันป้องกันปัญหานักเรียนตกหล่นจากระบบการศึกษา

6.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

1) ควรมีการศึกษาวิจัยและพัฒนา (Research and Development: R&D) เพื่อทดลองใช้และประเมินประสิทธิผล (Effectiveness) ของคู่มือแนวทางการบริหารงานเพื่อป้องกันนักเรียนตกหล่นตามหลักพรหมวิหาร 4 ในเชิงปฏิบัติจริงในสถานศึกษาขนาดเล็กอย่างต่อเนื่องตลอดปีการศึกษา

2) ควรศึกษาวิจัยเพื่อเปรียบเทียบการนำหลักธรรมพุทธบริหารการศึกษา หรือหลักพุทธธรรมอื่น ๆ มาบูรณาการกับการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาที่มีบริบทขนาดแตกต่างกัน (เช่น สถานศึกษาขนาดใหญ่หรือโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา)

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2556). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2544 ฉบับปรับปรุง (พิมพ์ครั้งที่ 2).

โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2564). ประกาศ เรื่อง นโยบายการจัดการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ

ปีงบประมาณ พ.ศ. 2564–2565.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2566). ประกาศ เรื่อง นโยบายและจุดเน้นของกระทรวงศึกษาธิการ ปีงบประมาณ

พ.ศ. 2566.

โชคชัย อาษาสนา. (2555). ปัญหาและแนวทางการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนทุ่งเหียงพิทยาคม จังหวัดชลบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 [งานนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา].

- ธนารัตน์ พรหมสุวรรณ. (2562). การประเมินโครงการเพิ่มโอกาสการเข้าถึงการศึกษาของเด็กด้อยโอกาส เด็ก
ออกกลางคัน และเด็กตกหล่นในรูปแบบที่เหมาะสม. สำนักงานศึกษาธิการภาค 6 สำนักงาน
ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.
- นิตย สัมมาพันธ์. (2529). การบริหารเชิงพุทธ. โอ. เอส. พรินติ้งเฮาส์.
- ประทีป เนตรพุกณะ. (2562). การพัฒนาการดำเนินงานการแก้ปัญหาการออกกลางคันของนักเรียน โรงเรียน
เกาะพะงันศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 11 [วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหา
บัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี].
- พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตฺโต). (2542). พุทธธรรม. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต). (2551). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม (พิมพ์ครั้งที่ 16).
เอส.อาร์. พรินติ้ง แมส โปรดักส์.
- พระราชบัญญัติกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา พ.ศ. 2561. (2561). ราชกิจจานุเบกษา, 135(33 ก),
1.
- พัฒนรัตน์ มณฑลอนันต์ธร. (2562). การแก้ไขปัญหาเด็กนักเรียนออกกลางคันและเสี่ยงออกกลางคันใน
สถานศึกษาของกลุ่มเครือข่ายการจัดการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี
เขต 1 โดยใช้กระบวนการแบบมีส่วนร่วม. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
กระทรวงศึกษาธิการ.
- ภริณ ณะโชติกัน, & เพ็ญณี แรอรท. (2564). สาเหตุการออกกลางคันของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ใน
เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 จังหวัดขอนแก่น. *Journal of Modern Learning
Development*, 6(3), 58–68.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. มหาจุฬาลง
กรณราชวิทยาลัย.
- ลักขณา ภูมัตนา. (2559). สภาพการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือเด็กนักเรียนในโรงเรียนสังกัดองค์การบริหาร
ส่วนจังหวัดศรีสะเกษ [วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ].
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด เขต 2. (2567). สารสนเทศทางการศึกษา ประจำปีการศึกษา
2567. กลุ่มส่งเสริมการศึกษาทางไกล เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาประถมศึกษาตราด เขต 2.
- สำนักนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2565). แนวทางการดำเนินงานติดตามค้นหาเด็กตกหล่นและ
เด็กออกกลางคันให้กลับเข้าสู่ระบบการศึกษา. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- สิทธิพร เกษจ้อย, พระวรชาติ ทะสา, & พระมหาสังฆารักษ์ ไร่สงวน. (2561). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการออกกลางคัน
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนขามแก่นนคร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต
25 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. *วารสารมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*,
4(2), 92–101.

อัมพร พิณะสา, และคณะ. (2565). การวิจัยออกแบบแนวทางการดำเนินงานป้องกัน ไข้ระวัง ติดตามและ
ช่วยเหลือเด็กตกหล่นและเด็กออกกลางคันตามโครงการ “พาน้องกลับมาเรียน” สำนักงาน
คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน [รายงานวิจัย]. กลุ่มวิจัยและพัฒนานโยบาย สำนักนโยบายและ
แผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.